

ЖАНРОВИЙ МІКСТ І АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМАТИКИ В РОМАНІ ЄВГЕНІЇ КОНОНЕНКО «ІМІТАЦІЯ»

У. В. Гамоліна, О. Є. Соловей

Анотація. Стаття присвячена роману Євгенії Кононенко «Імітація», де розглянуто проблему жанрової приналежності роману, а також виокремлено найголовніші проблеми, які були підняті письменницею – протистояння міста і провінції, імітація життя та тиск епохи на людину, що призводить до саморуйнування особистості.

Ключові слова: роман, імітація, жанр, детектив, елітарії, провінція

Роман «Імітація» української письменниці Євгенії Кононенко був виданий у 2001 році у видавництві «Кальварія», м. Львів. Вже сама назва роману криє у собі інтригу та обіцяє захоплюючий сюжет, або ж як висловилася Лариса Андрієвська, авторка статті «Імітація детектива, або елітарії також плачуть»: «Одразу видно, що писано не про дурних і не для дурних і одразу зрозуміло, що не буде жодних мордобойів, “злодіїв у законі”, розчленованих трупів чи міліцейських буднів. Адже маємо справу з романом із життя столичних елітаріїв» [1].

«Імітація» розкриє перед читачем захоплюючу історію життя представників київської еліти, тим самим завуальовано доводитиме, що багаті теж плачуть і ніхто не застрахований від смерті: «Так, всі ми під Богом ходимо, а Бог за всіма не може встежити, навіть за такими яскравими... особами» [2]. Незважаючи на те, що сам сюжет роману побудований на загадковій смерті київської поціновувачки справжнього мистецтва – Мар'яни Хрипович – сам цей факт відсторонюється на другий план, оскільки по-справжньому захоплюючим стає саме розслідування її смерті та дії головних героїв – Лариси Лавриненко, Олександра Чеканчука та Олександра Риженка, трьох колишніх друзів, що у молодості, разом із покійною вже Мар'яною, мали спільне минуле, овіяне закоханостями та розбитими серцями й мріями.

Ці друзі, не будучи за своїм фахом діяльності навіть на якийсь відсоток приближеними до правоохоронних органів, вирішують відчутти себе справжніми детективами та утворюють свій гурток «Пошук істини», з чого й починаються їх пригоди. Можливо, саме тому роман відносять до детективного жанру через його наповнення різноманітними загадками та заплутаними історіями, проте, досвідчений читач має зрозуміти, що всі ці пригоди постають лише фоном для змалювання справжнього життя, для викриття всіх імітацій.

Отож, чому саме «Імітація»? Думаю, це пояснює авторка у самому тексті завдяки використанню іронії та сатири. Люди, в романі Євгенії Кононенко, поділяються на два умовні табори: еліта та простолюди. Щодо простих людей, то тут все прозо – вони виживають за будь-яку ціну і не приховують цього, вони не соромляться своєї суті, адже іншого життя вони просто не знали. Київська еліта справляє враження древніх грецьких богів, що зійшли з Олімпу і користуються всіма привілеями, що дає їм життя, але що буде, якщо підняти цю завісу щасливих людей нового часу, і що ж побачить читач: «Столичні елітарії спрагло хлебчуть дармове шампанське на презентаціях, нарікаючи на його якість (**імітація снобізму**), вивчають своїх доморослих Юрчиків на європейців Джорджів (**імітація батьківської турботи**), хаотично і без жодних рефлексій злягаються (**імітація кохання**), жваво гендлюють талантами й інтелектом, аби підтримувати гідний себе елітарний єврорівень життя (**імітація творчості**), а втішаються цинічними сентенціями на кшталт “поезія – неконвертований товар”; “художня література віджила своє, як і божевільна любов” тощо (**імітація світогляду**). Одначе, маючи довкола суцільне “євро”, вони все одно нещасливі» [2]. Тому однією із проблем цього роману є існування та протистояння двох світів: провінції та міста, тобто піднімається соціальний аспект.

Євгенія Кононенко проявила себе і як психолог, подібно до патологоанатома, вона зсередини зазирає у душі головних героїв, саме тому на сторінках роману перед читачем постають розлогі роздуми персонажів, їх спогади, що сягають часів ще дитинства: «*Колись дуже давно, його, шестирічного хлопчика, няня вивела на прогулянку. І саме в ті хвилини трамвай переїхав жінку. «...» – Не дивись туди, Сашенько, не дивись, ходімо звідсіля, дитя, – кричала йому няня, а він вирвався з її рук, побіг штовхатися між людей, його не пускали... чому йому так захотілося туди? Він так і не побачив крові. Коли її дістали з-під колеса і понесли, він на мить побачив спокійне лице молодої гарної жінки з високою зачіскою – тоді так було модно. Він навіки запам'ятав те обличчя, й іноді впізнавав його на вулицях або на картинах старих майстрів» [2]. Досить цікавим є той факт, що цей спогад із дитинства винирнув у пам'яті Сашка Риженка саме тоді, коли Мар'яна у Комбінаторному потрапила під товарний потяг. Можливо, таким чином письменниця хотіла натякнути про більш тісний зв'язок Мар'яни з Риженком, аніж з Чеканчуком, адже до кінця читачеві не зрозуміло кому все таки жінка віддавала перевагу.*

Пошук істини привів трьох борців за правду у саме кубло провінційності – на Маршальську 12, від якої тхнуло бідністю у поєднанні зі злочинністю: «*...рвані колготи де побачить, пере, запечатує у польські пакети і продає під базаром по гривні. Місцеві вже знають, не беруть, а приїжджі іноді куплять..»* [2]. Євгенія Кононенко досить натуралістично описала життя людей, які у той час перебували на найнижчій сходинці соціальної драбини, тому для міських людей побачити справжні злидні було щось на кшталт фільму жахів: «*..на порозі кімнати, звідки йде жахливий сморід і лунає неперервний жалібний звук. У досить-таки великій кімнаті дуже тісно не стільки від меблів, як від шмаття, наваленого на підлозі, на спинках стільців і ліжок. В одному з ліжок головою до входу лежить хвора, її голови, власне, не видно, видно накриті брудною рядниною ноги та напружені кістяві руки»* [2]; як досить тонко передала контраст: «*...сіли на заслане несвіжою білизною високе ліжко з металевими стовпчиками в головах і в ногах»* [2] і «*Лариса скинула своє кокетливе пальто під леопард, поклала його на бильця ліжка»* [2]. Тому, якщо зібрати усі подібні картини в романі, то це лише зайвий раз підтвердить, що найголовнішою і найболючішою темою для письменниці є проблема боротьби еліти і провінціальності, що набувають масштабних розмірів і переходять на новий, більш високий рівень, – боротьби добра і зла. Євгенія Кононенко переконує, що в численних індивідуальних долях і провінція, і столиця відіграють фатальну роль. Задушлива атмосфера провінції губить таланти, її непересічні особистості. Столиця багато обіцяє, вабить далекими вогнями і безжально нищить [3, с. 7].

Не буде помилковим віднести «Імітацію» до жанру жіночого роману, адже Євгенія Кононенко на площині тексту вибудовує імітацію кохання, взаємин між чоловіком та жінкою, що яскраво ілюструється на прикладі героїв: «*Вони вчотирьох – Мар'яна, Лариса, і обидва Олександрі – Чеканчук і Риженко – їздили на євроакцію "Інтелектуали за свободу". «...» Лариса не хотіла відновлення стосунків з Чеканчуком, з яким кохалася тільки з любові, і ніколи – для поглиблення жіночої сутності. І цілком логічно опинилася в галантних обіймах аристократа Рижика. Він також не хотів лишатися сам на сам з Чеканчуком – хорошим хлопцем, проте безнадійним плебеєм. І також не хотів будити приспані юнацькі пристрасті з Мар'яною. У Лариси дряпали кішки по серцю, що Чеканчук так легко відновлює шури-мури з сукою Мар'яною»* [2]. Така невизначеність та загострення почуттів викликають неабияке зацікавлення та змушують читати роман до останньої сторінки, та Євгенія Кононенко не була б собою, якби так просто в кінці розкрила всі таємниці: так, головні герої розкрили злочин, знайшли вбивцю та довели, в першу чергу для себе, що то був не нещасний випадок, та от історію любовного трикутника так розкрито і не було.

Проте, в більшості випадків роман «Імітація» характеризують як детектив. Наприклад, Андрій Курков так говорить про "Імітацію": «*Вперше отримав таке задоволення від українського детективу, який завдяки своїм іронічно-трагічним інтонаціям не тільки міцно тримає увагу читача до останнього рядка, а й відтворює наше*

сьогодення краще за будь-який "високий" роман" [3, с. 6]. А Софія Філоненко у своїй монографії відносить «Імітацію» до інтелектуального жіночого детективу [4, с. 206].

Можна також зробити припущення і віднести «Імітацію» до жанру нуар, що був популярний у масовій літературі 20–60-х рр. минулого століття. Зокрема, Реймонд Чендлер заявляв, що фікція злочину повинна не тільки виправляти помилки в історії, але й освітлювати речі, які є реальними і часто шокуючими. Реалізм і розбрат є центральними принципами жанру «детективу вкруту» (нуар), що і робить його засобом протесту і суперечок [5, с. 1]. Тому віднесення роману до жанру нуар є достатньо правомірним:

- по-перше, обов'язкова наявність злочину та його розслідування не детективами, а звичайними людьми, що мають якесь відношення до жертви;
- по-друге, натуралістичність змалювання реального світу, цинізм;
- по-третє, обов'язковою сюжетною лінією є любовна, точніше сексуальна;
- по-четверте, герої роману мають схильність до саморуйнування особистості, що призводить до незадоволеності власним життям, краху в особистому житті.

Однак до сьогодення дня, стосовно того, до якого жанру відноситься роман «Імітація» Євгенії Кононенко, одностайної думки серед критиків немає. Одні вважають його безперечним зразком детективної літератури (А. Курков), інші, наприклад, О. Брайко, «Імітації» пропонують версію соціально-заангажованого, «громадсько-звинувачувального» детективу. М. Стріха також вважає, що роман Є. Кононенко формально можна назвати детективом, адже у творі – і трупи, і карколомне аматорське розслідування з несподіваною розв'язкою [6, с. 84]. О. Соловей у статті «Романи Є. Кононенко: бестселери для «елітаріїв»?» щодо жанру роману «Імітація» зазначає наступне: «*Це правдивий детектив, в якому збережено всі ознаки жанру. Роман читається досить жваво, тримаючи увагу пересічного читача насамперед на перипетіях детективного сюжету, який має відгалуження, навантажені додатковими пошуковими сенсами*» [7, с. 60]. Однак, критик звертає увагу і на те, що «*...притягнутий за вуха детективний сюжет не затьмарює те головне, заради чого написано твір. Це ... соціальний роман, в якому багато життєвої правди, розписаної в тексті у вигляді окремих реплік, саркастичних гримас й обережних натяків*» [7, с. 58]. Ці ж аспекти роману розглядаються автором і в інших статтях [8; 9] з не менш цікавими та слушними акцентами на актуальності соціальної проблематики.

Отож, як бачимо, роман увібрав в себе ознаки соціального, психологічного, пригодницького та детективного жанрів, а також були віднайдені елементи і жанру нуар, які поєднуються письменницею у привабливий мікст, що дозволило їй торкнутися усіх аспектів людського життя в Україні на межі ХХ–ХХІ століть. Євгенія Кононенко без будь-якого докору сумління показує життя таким, яким воно є, використовуючи жанр детективу як форму, зовнішню оболонку, вона розкриває у тексті проблеми соціального, психологічного характеру, звертається до проблеми ролі мистецтва у житті людини, до проблеми імітації та її знедуховлення особистості. Її цікавить людина та її адаптація у суспільстві, простежується життєвий шлях персонажів, де не можна не звернути уваги, на їх залежність від чужої думки, стереотипів, моди тощо. Імітацією можна назвати і час в якому твориться тут і зараз наша історія, все є імітацією – люди хочуть здаватися щирими, наука цікавою та ґрунтовною («європейською»), а література виховною, в той момент, коли насправді над людьми нависла залежність від штучного інтелекту, від культу грошей, коли все підлаштовують під умовні соціальні стандарти, коли кожен забуває про свою особисту індивідуальність. Відтак, можна говорити й про присутність у «Імітації» жанрових елементів роману виховання.

Анотація. Стаття посвячена роману Євгенії Кононенко «Имитация», где рассмотрена проблема жанровой принадлежности романа, а также выделены главные проблемы, которые были подняты писательницей – противостояние города и провинции, имитация жизни и давление эпохи на человека, что приводит к саморазрушению личности.

Ключевые слова: роман, имитация, жанр, детектив, элитарии, провинция.

Abstract. The article is dedicated to the novel "Imitation" by Yevgenia Kononenko, which addresses the problem of the genre affiliation of the novel, and also highlights the main problems that the writer raised – the

confrontation between the city and the province, imitation of life and the pressure of the era on the person, which leads to self-destruction of the individual.

Keywords: novel, imitation, genre, detective story, elitists, province.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієвська Л. «Імітація детектива, або елітарії також плачуть». *Поступ.* 2001. № 133 (791). URL : http://postup.brama.com/010901/133_8_2.html
2. Кононеко Є. Імітація. Л. : Кальварія, 2001.
3. Емоційний пазл від Євгенії Кононенко : інтелект-реліз / укладач Н. І. Фенько; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім.Олесья Гончара. Полтава, 2018. 16 с. URL : http://libgonchar.org/images/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%84%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%8F4.pdf
4. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. 432 с.
5. Howard, David George. *The Hard-Boiled Detective: Personal Relationships and The Pursuit of Redemption* (англ.). Master of Arts. Bloomington, IN: Indiana University, 2010. 86 p.
6. Ніколаєнко В. М. Роман «Імітація» Є. Кононенко як зразок детективного жанру. *Філологічні науки.* С. 83–89.
7. Соловей О. Романи Є. Кононенко: бестселери для «елітаріїв»? *Слово і час.* 2003. № 2. С. 58–62.
8. Соловей О. Зроблено в Україні. *Березіль.* 2003. № 1–2. С. 184–186.
9. Соловей О. Два прозаїки (На шляху до української прози). *Кальміус.* 2003. Число 1–2. С. 123–133.

УДК 82.09:791.221.1/27

ІСТОРІЯ НАЗВИ І СПЕЦИФІКА ЖАНРУ КІНОФІЛЬМУ Б. ВАЙЛДЕРА «У ДЖАЗІ ТІЛЬКИ ДІВЧАТА»

О. О. Гнатишина, Е. О. Кравченко

Анотація. Кінофільм Біллі Уайлдера «Some Like It Hot» («Деякі люблять гарячіше») проаналізовано в аспекті інтертекстуальності. З'ясовано схожість і відмінність кінострічки «Some Like It Hot» з німецьким кінофільмом Курта Гофмана «Fanfaren der Liebe» / «Фанфари кохання» та французьким фільмом Річарда Потье «Fanfare d'amour» / «Фанфари кохання». Виявлено запозичені Б. Уайлдером мотиви, ситуації, сюжетні лінії тощо; визначено оригінальні режисерські знахідки, що доводять належність фільму до жанру комедії.

Ключові слова: комедія, сюжет, трансформація, адаптація, інтертекстуальний зв'язок.

Масова культура пов'язана із широким розповсюдженням технологій просування того чи того продукту мистецтва. У контексті нашої роботи ми прагнемо дослідити американський кінематограф як основний виразник масової культури США. Мета роботи полягає у дослідженні американського кінематографа в контексті масової культури, виконаному на матеріалі фільму Біллі Уайлдера «Some Like it Hot» (у радянському прокаті – «У джазі тільки дівчата») [1]. Американський інститут кіномистецтва назвав цю кінострічку кращою комедією всіх часів. Картина знімалася за мотивами німецького фільму «Fanfaren der Liebe» («Фанфари кохання», 1951 р.), який в свою чергу був ремейком однойменної французької стрічки «Fanfare d'amour» («Фанфари кохання», 1935 р.).

Досягнення мети та реалізація завдань передбачає використання таких загальнонаукових методів, як аналіз і синтез, термінологічний і порівняльний аналіз. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в роботі вперше було здійснено спробу інтертекстуального аналізу кінострічки Біллі Уайлдера «У джазі тільки дівчата» як знакового для масової культури фільму. Теоретичне значення роботи полягає в поглибленні уявлень про американський кінематограф та з'ясування його впливу на масового глядача другої половини ХХ століття.

«Some Like It Hot» – американська музична кінокомедія 1959-го року. Оригінальна назва фільму пов'язана за походженням з популярною дитячою піснею: «Pease Porridge